

Heriotzaren abegi

Hilzorian dauden gaixoen eta haien ahaideen azken uneetan lagungarri dira Maria Jose Almaraz eta Elena Abascal. Gasteizen, Txagorritxu ospitaleko Zainketa Paliatiboetan egiten dute lan: “Pertsonen azkenaren zuzeneko lekuko gara”.

PATXI ZUBIZARRETA / GEU ALDIZKARIA

Argazkiak: Geu Aldizkaria

BI AHIZPA omen ziren, itsas bazterrean bizi ziren bi ahizpa maratz eta xarmant, eta Bizitza eta Heriotza zuten izena. Elkarrekin ongi konpontzen zirenez eta gizon ugari hurbiltzen zitzaenez, itun bat egin zuten: amodiotan ibil zitezkeen baina ez ziren sekula bereiziko. Hala bada, ingurumariko jaietara eskalapoia jantzirik joaten ziren, eskuetan oinetako distiratsuak, eta plazara irteteko aldatu egiten zituzten: oinetako zuriak Heriotzak eta beltzak Bizitzak. Eta atzera eskalapoia janzten zituzten etxeratzeko eta, bakarrean edo elkarrekin, goiz edo berandu, beti itzuli izan ziren. Gau batez, naufragio bat gertatu zen eta olatuek itsasontziko zama hondartzaraino eramane zuten, dozenaka, ehundaka akordeoi biriken antzera zabaldu eta itxi egiten zirenak, eta halako doinu ikaragarria zabaltzen zutenak. Guztien artean bat kalte handiegirik gabe heldu zen eta arrantzale gazte segail batek topatu zuen, baina jotzen ikasi ere. Eta gazte haretxekin maitemindu zen Bizitza, halako moldez non Heriotzarekin zuen ituna hautsi egin baitzuen. Alabaina, Bizitzak ongitxo zekien ahizpa aldarte txarrekoa zela, eta mendekuzalea, eta ihesi joan behar izan zuen gaztearekin batera. Harrezkero Heriotza biderik bide dabil, batik bat gau ekaizsuetan, eta etxe atarrietan eskalapoia ikusten dituelarik, gelditu eta bertakoei galdetzen die: “Ezagutzen al duzu soinu-jole gazte bat eta Bizitza izeneko urdanga bat?”. Eta galdera jaso duena akabatu egiten du gero.

Bi ahizpa dirudite, baina ez dira; biak ala biak ere gasteiztarrak dira, baina, eta Txagorritxu ospitaleko Zainketa Paliatiboan atalean bederatzi urte igaro dituzte elkarrekin; Maria Jose Almaraz eta Elena Abascal dute izena, eta zuriz janzten da bata eta urdinez bestea; Manuel Rivasen ipuineko Heriotzaren galdera jasotzen dutenekin egiten dute lan, eta haren bi ahizpen antzera halako itun bat egina dute: sendabiderik ez duten gaixoen –ez hilzorikoak soilik– eta haien ahaideen

azken aldia eramangarriago, duinago eta gizatiarrago egitea.

“Plaza lortu genuelarik, hasiera hartan, bulegorik gabe eta toki finkorik gabe hasi ginen. Lankideek ez zuten gure lana ulertzen, berria baitzen, eta berritzailea. Sendagile bakoitzak gaixotasunari erreparatzen dio, baina guk gaixoa osotasunean hartzen dugu. Minak, oinazeak profesionalok ere hunkitzen gaitu, baina hondoratu ere zenbaitetan, baina gure erantzunetan ez dugu hizkuntza tekniko zurrunik erabiltzen. Komunikazioa bilatzen dugu, hurbiltasuna, lagun egitea, eta harreman horrek nora ezean uzten du hainbat aditu. Sendagileek, oro har, heriotza frakasotzat dute; guk, ostera, aintzat hartzen dugu eta mistikeriarik gabe abegi egiten saiatzen gara”, diote, pausatuki, adeitsuki, eta norberak ez daki bietan zein mintzatu den, hari bera, kadentzia bera osatzen baitute.

Barne medikuntza ikasi zuen Almarazek eta Txagorritxun MIRA egiten ari zela ezagutu zuen Abascal, hura ere barne medikuntza atalean aritzen baitzen. Goizeko 8etatik arratsaldeko 3ak arte aritzen dira –ordua hori dute, baina ez dakite 3etan irtetea zer den–, gaixoekin gelan buruz buru, bulegoan haiekin eta senideekin, edo deiei erantzuten: “Larri baldin badaude, ez dezaten itxaron beharrik saiatzen gara edo profesional egokiarekin zuzeneko harremana bideratzen dugu”. Baina batik bat ospitalean aritzen dira, edozein solairutan, edozein eratako gaixoekin: “Zertan lagun zaitzaketa?”. Diotenez, gaixo batzuek egia osoa jakin nahi izaten dute, eta badute jakiteko eskubidea, noski, baina baina dena jakin beharra ez izateko ere. “Batzuek *cancer* entzun eta *kaprikornio* ulertzen dute, ez dute jabetu nahi, ezin kontzienteki onartu. Guk, guk sendatu ez..., esaten diegu”. Aitzitik, familiari egia esan behar diete, egia berdaderoa, eta haiekin ere gertutik jardun beharra daukate. “Kontraesan ikaragarria bizi dute. Sarritan ahaidea egoera penagarri horretan ikusirik, heriotza lehen-

bailehen etortzea nahi izaten dute, baina gero beldur dira, unearen beldur... Damuaren beldur ere izaten dira: akaso ez dugu ahal genuen guztia egin”.

Ohearen inguruan sarritan komunikazio falta sumatzen dute, naturaltasunik eza. Senideak ez dira negar egitera ausartzen, ez diote eriarri eragin nahi, eta badirudi ez dela ezer gertatzen; baina gerta daiteke gaixoak ohetik ere ingurukoak manipulatzeko jarraitzea, inguruko ongieza sortzea. “Hasieran gaixoaren eta etxekoaren arteko harremanak bideratzen saiatzen ginen, baina beranduegi izan ohi da. Ezin gaizki ikusiak eta gaizki ulertuak epe laburrean konpondu. Gure helburuak arrazoizkoak dira: sintomak kontrolatu, oinazea ezitu eta azkena erosoago egitea”.

Akabera batzuk guztiz larriak izaten dira; beste batzuk, oster, eredugarriak. Hil hurrenak bizitzari azken gainbegiratu eman dio, zeharka edo zuzenean mundualdiko unerik gogoangarrienak aipatu ditu eta, adierazi ere, adierazi du nola nahi lukeen familiakoek jarraitzea. Testamentu emozionala esaten diote horri. “Noiz edo noiz gu ere erabiltzen gaituzte. Guri kontatzen digute, bai baitakite gu kontaktatu hutsak garela eta familiakoei denaren berri xehea emango diegula...”. Zenbaitetan, goia jotzen du sendagile-erizainen harridurak: UZian dagoen amona batek itxaron egin dezake bilobak jaunartzea egin duela jakin arte, edo asteburua kosta ahala kosta igaro hiltzeko unean Almaraz edo Abascal alboan izan dezaten, baina bada erabateko bakardadean hil nahi duenik ere. Eta, ororen buru, paperean *Exitus* idatziko dute hildakoaren izenaren alboan, edo *Exitus letalis*, eta bihotzean beste zimiko bat sentiturik, familiarekin dolua prestatzen hasi beharko dute.

**Ezkerrean,
Elena Abascal.
Alboan, Maria
Jose Almaraz.**

Akaberak bezala, gaixoak askotarikoak dira. “Haurren heriotza izaten da eramaten nekezena, eta bai eredugarria zenbait gurasoren jokamoldea: ez dezala gehiago sufritu, utzi joaten...”. Etorkinekin ere ezintasun handia sumatzen dute: hona bizi proiektu batekin etorri dira, baina, horra, finean, erabateko porrota, eta gainera, ezin adierazia... “Ijitoak, azkenik, guztiz nabarmenak dira: ile tiradizoak, arropa urratuak, hildakoa besarkatu beharra, eta jendetza... Eta guztiakin ere ikasi guk, baina etena eta bereizketa ezinbestekoak zaizkigu: gaixotasuna, heriotzaren ataka haiena da, nor bere momentua du, eta guk distantzia egokia hartu behar dugu, gure bizitzara itzuli, eta goizeko 8etarako atzera indartuta agertu. Funtsean pribilegiatuak sentitzen gara; pertsonak, gauzak, dena gehiago preziatzen dugu eta gaixok hobeki bizitzen laguntzen digute”.

Ospitaletik kanpo ere deitzen diete, ikastaroak-eta eman ditzaten, beste egoitza batzuetako hiltzakoak hobeki bizi daitezten. “Laguntzaileei film zatiak ipintzen dizkiegu, hala nola Isabel Coixeten *Mi vida sin mí* edo *El doctor* filmetakoak, baina Mike Nichols-en *Amar la vida* osorik jartzen dugu”. Eta filmekin batera, liburuak: Elisabeth Kübler-Rosse edo Cicely Saunders-enak. Eta ospitaletik kanpo zein barnean, aldarri ozen bat: “Pertsonok ongi zainduak izateko eskubidea dugu, noski, baina baita behar bezala hiltzeko eskubidea ere. Osasun zentroetan zainketa paliatiboak behar-beharrezkoak dira eta, alor horretan, gabeziak oso nabarmenak dira. Batzuetan oso bakarrik sentitzen gara, badirudi hutsari kolpeka ari garela, eta agian, agintari berriekin...”. Baina ezin amaitu, edo bai: dagoeneko norbait kosk-kosk ari da. Ate joka. ■